

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบราชการไทยที่มีปัญหาเพราะความเชื่อถือในประเพณีดั้งเดิมของไทย มีลักษณะสนับสนุน ทำให้ระบบราชการไทยไม่มีประสิทธิภาพ เช่น เกิดมีการเล่นพรรคเล่นพวก การช่วยเหลือญาติพี่น้อง และข้าราชการมีทัศนคติต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ปัญหาต่าง ๆ ของระบบราชการไทย จะสามารถแก้ไขได้โดยนำเอาระบบคุณธรรมเข้ามาแทนที่ระบบอุปถัมภ์ การบริหารจัดการที่ดีโดยผู้บริหารมีจิตสำนึก ปราศจากอคติ ๔ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาระบบราชการไทยได้โดยการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคนให้มีทัศนคติตามหลักของระบบคุณธรรม อาศัยการฝึกอบรม การแก้ไขปัญหาระบบราชการต้องกระทำโดยการควบคุมจากฝ่ายเบื้องบนอย่างใกล้ชิด ผู้นำมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดความสำเร็จของการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลภายในองค์กร ถ้าเบื้องบนสามารถสร้างระบบการควบคุมเบื้องล่างอย่างใกล้ชิดและมีเอกภาพในทางควบคุม ปัญหาระบบราชการไทยก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อย่าง ๔^๒ ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ เรียกว่า “วิสาขบูชา” และทรงประกาศพระพุทธศาสนา โดยการแสดงปฐมเทศนา ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร แก่ปัญจวัคคีย์ ๕ รูป มีโกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ เมื่อวันเพ็ญกลางเดือน ๘ เรียกว่า “อาสาฬหบูชา” โกณฑัญญะรู้ธรรมทันทีว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดต้องดับไปเป็นธรรมดา” เป็นพยานการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ทูลขออุปสมบทเป็นพระอริยสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อผู้รู้แจ้งเห็นจริงตามพระพุทธองค์และขออุปสมบทเป็นพุทธสาวก จนกระทั่งมีพระอรหันต์สาวกอุบัติขึ้นในโลก ๖๐ องค์ พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธองค์ทรงส่งพระอรหันต์สาวก ๖๐ องค์ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาและตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์แก่คนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อ

^๑ดูรายละเอียดใน รศ.วิเชียร วิทอุดม, แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์และทฤษฎีระบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด), หน้า ๖-๗.

^๒ดูรายละเอียดใน ม.ม. (บาลี) ๑๒/๓๐๐/๒๖๒, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๐๐/๓๒๓ .

ประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^๓ พระพุทธองค์ได้ตรัสเน้นย้ำถึงวิธีแสดงธรรมหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระอรหันต์สาวกไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ผู้บำรุงเธอทั้งหลาย ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ชื่อว่ามีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย ข้อที่เธอทั้งหลาย แสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์ บริสุทธิบริบูรณ์ครบถ้วน แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้น ชื่อว่าเธอทั้งหลาย มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย คฤหบดีและบรรพชิตต่างพึงอาศัยกันและกันอยู่ ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อต้องการสละโอชะออกให้ได้ เพื่อทำความสิ้นสุดแห่งทุกข์โดยชอบ ด้วยประการดังกล่าวนี้อ

จากการศึกษาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือเกี่ยวกับประวัติทางพระพุทธศาสนา พบว่าการอุปถัมภ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นการเกื้อกูลกันระหว่างพุทธบริษัทคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา โดยฝ่ายอุบาสก อุบาสิกาจะเป็นผู้เกื้อกูลและถวายการอุปถัมภ์บำรุงภิกษุ ภิกษุณีด้วยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช ฝ่ายภิกษุ ภิกษุณี จะเกื้อกูลอุบาสก และอุบาสิกาด้วยการแนะนำหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

การที่พระสงฆ์ได้รับความอุปถัมภ์บำรุงด้วยอามิสทานและอามิสบูชา จากอุบาสก และอุบาสิกา นั้น นับว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะนางวิสาขา มหาอุบาสิกา มีส่วนสำคัญยิ่งในการอุปถัมภ์ บำรุงพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วยการถวายทาน การบูชา การสงเคราะห์ด้วยปัจจัย ๔ ทูลขอพร ๘ ประการและการสร้างวัดบุพพาราม ถวายพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ด้วยทุนทรัพย์ ๒๗ โกฏิ^๔ และท่านอนาถปิณฑิกะได้บริจาคทรัพย์ในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ซึ่งอรรถกถาจารย์ ได้กล่าวพรรณนาไว้ว่า “ผู้ที่เกิดเป็นชายแล้ว บริจาคทรัพย์มากในพระพุทธศาสนา ไม่มีใครเกินท่านอนาถปิณฑิกะ”^๕ ท่านอนาถปิณฑิกะ สร้างพระเชตวันถวายเป็นที่พักของพระพุทธเจ้าพร้อมพระสงฆ์สิ้นทรัพย์ไปถึง ๕๔ โกฏิ

ดังกล่าวนมาแสดงให้เห็นว่า การอุปถัมภ์ในทางพระพุทธศาสนาเป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและแพร่หลายสืบทอดมาจนถึง

^๓วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๓, วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐ .

^๔บุ.อิติ. (บาลี) ๒๕/๑๐๗/๓๒๕-๓๒๖. บุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๗/๔๘๖.

^๕บุ.ธ.อ. (บาลี) ๒/๕๐, บุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๕๐ .

^๖ดูรายละเอียดใน ที.ปา.อ. (บาลี) ๓/๔๕, ที.ปา.อ. (ไทย) ๓/๑๖๗.

ปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างกับระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ และทำลายกฎหมาย ทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ทำลายความเสมอภาค สร้างระบบอิทธิพล เกิดการคอร์รัปชัน และทำลายความสามัคคี

ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้มองเห็นการเปลี่ยนบทบาทแนวทางและวิธีการปฏิบัติราชการ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนภารกิจของประเทศ จึงได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วย ๑๑ หมวด ๑๓๘ มาตรา โดยคำนึงถึงหลักสำคัญ ๕ ประเด็น ได้แก่ หลักคุณธรรม โดยเน้นที่ความสามารถ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้โอกาสทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หลักความรู้ความสามารถที่จำเป็นและเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หลักผลงาน มีการให้คุณให้โทษโดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของรัฐ และหลักความสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตและการทำงาน^๑ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่มีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น ทำให้เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันที่ทุกองค์กรต้องมีการตระหนักรู้ถึงภัยพิบัติที่จะเข้ามาสู่องค์กร

อย่างไรก็ตาม ความจริงของสังคมไทยวันนี้ ในวงการของเราทั้งที่ผ่านมาในอดีตและที่อยู่ปัจจุบัน กลับมีบุคคลบางกลุ่มใช้ “ระบบอุปถัมภ์” คอยช่วยเหลือผู้ที่เป็นพวกพ้องและ/หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่ให้ผลประโยชน์แก่กันโดยมิชอบ ระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานราชการทุกหน่วยเป็นอย่างยิ่ง สาเหตุหลักเพราะระบบอุปถัมภ์นั้นไม่พิจารณาความรู้ ความสามารถ ผลงานหรือแม้แต่ความอาวุโส จึงทำให้บุคลากรในหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เมื่อระบบอุปถัมภ์เกิดขึ้นแล้วก็เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ และแก้ไขได้ลำบาก เสมือนเป็นโรคเรื้อรัง เนื่องจากในหมู่ผู้ที่ใช้ระบบอุปถัมภ์ทั้งหลายจะมีความรู้สึกในการเป็นหนี้บุญคุณต่อกันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้ง ๒ ฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล ให้ความหมายว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน ๒ คน ที่มีใญ่ญาติและมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่อยู่เหนือกว่าจะอยู่ในฐานะอุปถัมภ์ ฝ่ายที่อยู่ต่ำกว่าจะเป็นผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ ทั้ง ๒ ฝ่ายจะมีความผูกพันกันเป็นการส่วนตัวและแสวงหาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน ผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์ใน

^๑สำนักงาน ก.พ., พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โกลบอลอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑ .

ความคุ้มครอง ส่วนผู้ที่รับอุปถัมภ์จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปความจงรักภักดี แรงงาน และของกำนัล^๙

กระบวนการประยุกต์หลักคิดในการแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์จากฐานคิดทางพระพุทธศาสนาการแก้ไขปัญหาแบบพุทธนั้นมี ๒ ลักษณะคือ เป็นการแก้ปัญหาที่เหตุปัจจัยประการหนึ่ง ผู้มีปัญหาก็ต้องแก้ด้วยตนเอง และอีกประการหนึ่ง คือ การแก้ไขด้วยการลงมือทำ ความเพียรตามเหตุผล และ “พุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอกด้านใน ทั้งทางสังคมและจิตใจของบุคคล คือ มีคำสอนชั้นคิดเป็นด้านนอก ชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน”^{๑๐}

ในสังคมไทยปัจจุบันมีนักวิชาการบางกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นการสนับสนุนเล่นพรรคเล่นพวก ทั้งนี้เนื่องมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา สอนเรื่องความกตัญญูกตเวที อันที่จริงเรื่องบุญคุณในพระพุทธศาสนามีความแตกต่างจากระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยที่ใช้กันอยู่ คือการอุปถัมภ์ในสังคมไทย จะเป็นลักษณะของความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างคนในชุมชน ที่มีบทบาทแตกต่างกัน เป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุล และคงอยู่ตราบเท่าที่มีผลประโยชน์ต่อกัน โดยผู้อุปถัมภ์จะได้ผลประโยชน์มากกว่าผู้รับอุปถัมภ์อยู่เสมอ เพราะเป็นฝ่ายที่มีอำนาจการต่อรองมากกว่า อีกทั้งความสัมพันธ์จะมั่นคงก็ต่อเมื่อทั้ง ๒ ฝ่ายยังต้องการผลประโยชน์จากกันและกัน ส่วนการอุปถัมภ์ในพระพุทธศาสนาจะเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยจิตใจอาทรและไม่เอาเปรียบกัน โดยมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญ เช่น อริยสัจ ๔ อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ นอกจากนี้ทางพระพุทธศาสนายังสอนให้รู้อุปการะที่ผู้อื่นกระทำแล้วกระทำตอบแทน เรียกว่าความกตัญญูกตเวที เพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกัน

พระพุทธเจ้าได้แบ่งกลุ่มคนออกเป็น ๖ ทิศ มีทิศเบื้องหน้ามารดาบิดา เป็นผู้มียุอุปการะก่อน โดยหน้าที่ที่บุตรต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดาคือ ท่านเลี้ยงมาแล้ว เลี้ยงท่านตอบแทน ทำกิจของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล ปฏิบัติตนให้เหมาะสมที่เป็นทายาทและเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน^{๑๑}

เมื่อระบบอุปถัมภ์ก่อให้เกิดปัญหาอย่างนี้ จะต้องนำระบบคุณธรรมเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งระบบคุณธรรมนั้นเกิดจากความพยายามในการขจัดข้อบกพร่องของระบบอุปถัมภ์

^๙สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, ความสัมพันธ์ของคนในสังคม : พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

^{๑๐}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๑๗.

^{๑๑}ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๒๖๗/๑๖๔, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒ .

ในการบริหารงาน โดยได้มีการนำหลักความเสมอภาค และความยุติธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงาน เพื่อคัดเลือกและประเมินความสามารถของบุคคลโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลทางการเมือง หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ การใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงานต้องคำนึงถึง หลักความเสมอภาค ในหลักความสามารถ หลักความมั่นคงในอาชีพการงาน และหลักความเป็นกลางทางการเมือง ผลที่ได้จากการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารงานภายในองค์กร เช่น ได้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน ส่งผลต่อขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน สร้างความภาคภูมิใจและเกียรติยศขององค์กร รวมทั้งป้องกันการแทรกแซงจากอำนาจในด้านต่าง ๆ ด้วย^{๑๑}

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวถือเป็นประเด็นปัญหาที่จำเป็นต้องศึกษาอย่างเร่งด่วน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เรื่องกระบวนการแก้ปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย ด้วยพุทธบูรณาการ เพื่อการสร้างมาตรการกระบวนการทัศน์การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหา และสามารถวางแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการเชิงพุทธในระบบราชการ ที่เอื้อต่อระบบและกลไก การขับเคลื่อนหลักคุณธรรม โดยมุ่งเน้นที่ความสามารถ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้โอกาสทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จากผลการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของรัฐ และหลักความสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตและการทำงานให้ดำเนินอยู่บนวิถีแห่งสัมมาทิฐิ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระบบอุปถัมภ์และปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการแก้ปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษากระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ในส่วนราชการไทย ด้วยพุทธบูรณาการ

^{๑๑}ปิยพจน์ สามีติยากร, “ทัศนะของพนักงานด้านระบบอุปถัมภ์ต่อผลของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

๑.๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาเป็น ๒ ส่วน การศึกษาด้านเนื้อหา คือการศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาบาลี อรรถกถา ฎีกา และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่หนังสือการบริหารเชิงบูรณาการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ในส่วนราชการไทย

๑.๓.๒ ประชากร

การศึกษานี้ จากประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักการศาสนา นักวิชาการที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานทั้งราชการและองค์กรเอกชน และผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ประกอบด้วย นักการศาสนา ฅณาจารย์ นักวิชาการอิสระ รวมทั้งหมดจำนวน ๓๔ รูป /คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาค้นคว้าข้อมูลใช้เวลา ๕ เดือน ตั้งแต่ มีนาคม ๒๕๕๖ – กรกฎาคม ๒๕๕๖

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ระบบอุปถัมภ์และปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทยมีอย่างไร

๑.๔.๒ กระบวนการแก้ปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทยมีอย่างไร

๑.๔.๓ กระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ในส่วนราชการไทยด้วยพุทธบูรณาการมีอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ อุปถัมภ์ หมายถึง การช่วยเหลือ คำจูนซึ่งกันและกันตามสถานะในทางที่ถูกที่ควร ไม่ขัดกับหลักการทางพระพุทศาสนา ปราศจากอคติ ๔

๑.๕.๒ ระบบอุปถัมภ์ในความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การคิด การพูด การทำ ที่สอดคล้องกัน ตามความถูกต้อง และความเหมาะสมโดยธรรม

๑.๕.๓ ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง การใช้ความสัมพันธ์รูปแบบที่จะเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติ ความสนิทสนมส่วนตัว หรือการเป็นหนี้บุญคุณเข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหาร ด้านต่างๆ ภายในองค์กร โดยเฉพาะด้านงานบริหารงานบุคคล

๑.๕.๔ ผู้อุปถัมภ์ หมายถึง ผู้ที่มีฐานะสูงกว่าอีกฝ่ายทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งสามารถให้ผลประโยชน์และให้การคุ้มครองผู้มีฐานะต่ำกว่า และเป็นการยอมรับของผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า

๑.๕.๕ ผู้รับอุปถัมภ์ หมายถึง ผู้ที่มีฐานะทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่ำกว่า โดยผู้รับอุปถัมภ์จะตอบแทนผู้อุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ตนเองสามารถจะตอบแทนได้ เช่น การรับใช้ด้วยความจงรักภักดี เป็นต้น

๑.๕.๖ การอุปถัมภ์ในสังคมไทย หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างคนในชุมชน และเป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุล และคงอยู่ตราบเท่าที่มีผลประโยชน์ต่อกัน

๑.๕.๗ การอุปถัมภ์ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยจิตใจอาทรและผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นกระทำแล้วกระทำตอบแทน

๑.๕.๘ กระบวนการแก้ปัญหาในระบบอุปถัมภ์ หมายถึงการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง เพื่อให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

๑.๕.๙ ระบบคุณธรรม หมายถึง การนำหลักการเสมอภาค และความยุติธรรมมาใช้ ในการบริหารงานเพื่อคัดเลือก และประเมินความสามารถของบุคคลโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น

๑.๕.๑๐ พุทธบูรณาการ หมายถึงการนำหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามา บูรณาการกระบวนการแก้ปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างสูงสุด

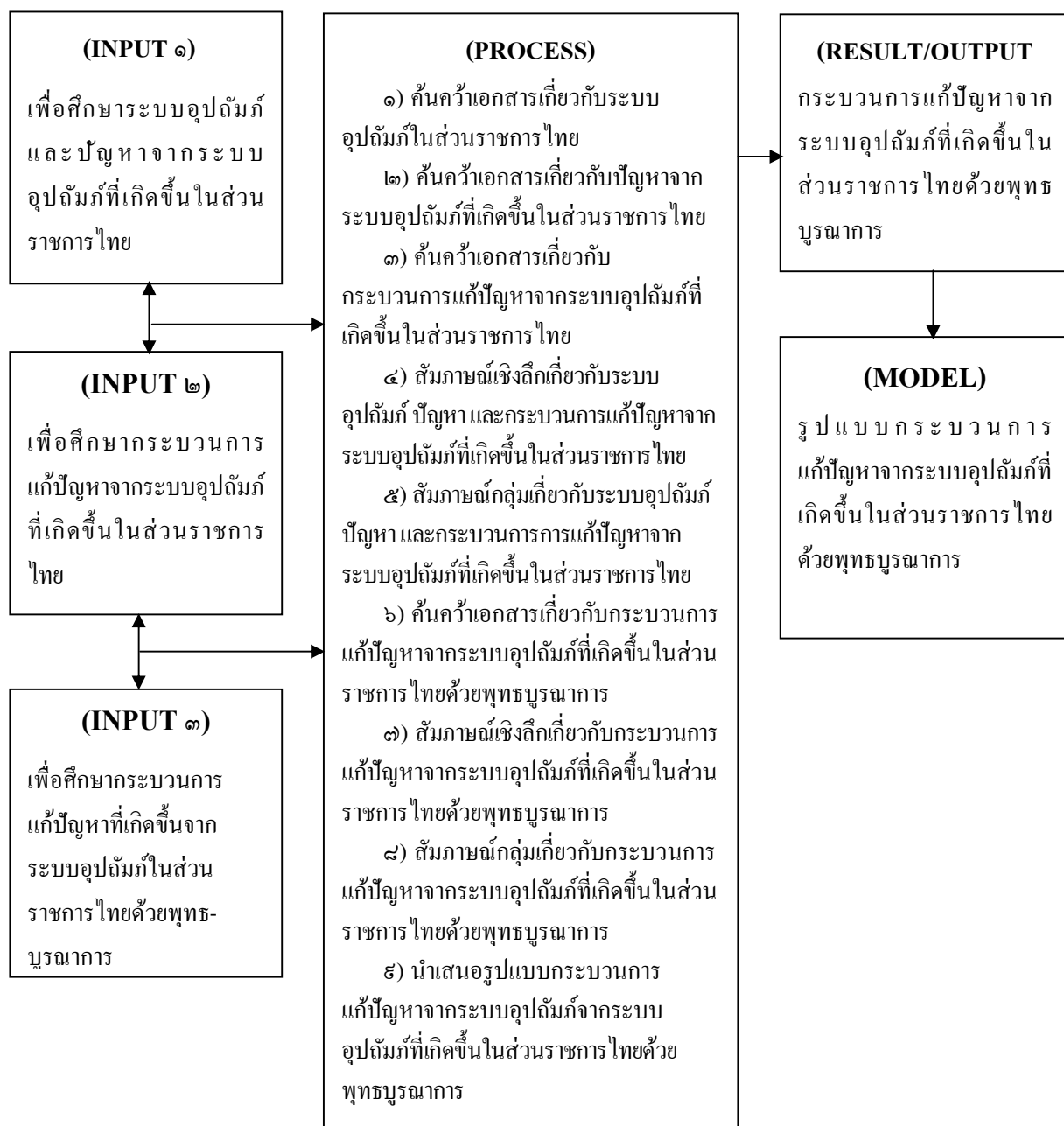
๑.๕.๑๑ บุญพการีบุคคล หมายถึง บุคคลผู้ได้กระทำความคุณ หรือทำบุญคุณเป็นเบื้องต้น ด้วยจิตที่ประกอบด้วยอุปการะ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูล ส่งเสริมสนับสนุนสุด ประมาณด้วยคุณธรรม

๑.๕.๑๒ ข้าราชการไทย หมายถึงบุคคลที่สนองงานของรัฐหรือประเทศชาติ มี ข้าราชการในพระองค์ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการ

ศาลรัฐธรรมนูญ ข้าราชการทหารตำรวจ ข้าราชการพลเรือน พนักงานราชการและลูกจ้างในสังกัด
ราชการพลเรือน

ตารางที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากหลักการแนวคิดทฤษฎีในหลักพุทธธรรม จาก
พระไตรปิฎก คือ หลักไตรสิกขา ๓ อริยสัจ ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ อคติ ๔ หลักทศ ๖
สาราณียธรรม ๖ นาถกรณธรรม ๑๐ ทศพิชราชธรรม ๑๐ อิทธิบาท ๔ พละ ๔ ขมราวาสนธรรม ๔
สัปปริสธรรม ๗ โลกपालธรรม ๒ และราชสังคหวัตถุ ๔ และค้นคว้าเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ
ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย ดังต่อไปนี้

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ สนิท สมักรการ กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ไว้ในวารสารสังคมไทย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว เครือญาติ กับระบบอุปถัมภ์ ความว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ ทางสังคมประการหนึ่งที่แต่ละฝ่ายมีบทบาท หน้าที่ ความคาดหวังต่อกันบางประการ จึงเป็นที่รู้หรือยอมรับกันตามธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมของสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบนี้คือสิ่งที่ อีริค วูล์ฟ (Eric R. Wolf) เรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้อุปถัมภ์ – ผู้รับบริการ” (Patron Client Relations) ซึ่งมีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันอยู่มาก แม้ว่าฝ่ายผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ให้มากกว่าก็ตาม แต่ก็มิได้เป็นการให้เปล่า ผลตอบแทนจากผู้รับบริการจะมีให้แก่ผู้อุปถัมภ์เสมอ แม้ว่าอาจจะไม่ใช่ในด้านวัตถุก็อาจเป็นไปในด้านจิตใจ ความจงรักภักดีหรือการไปออกเสียงลงคะแนนให้เป็นต้น ลักษณะของความสัมพันธ์แบบนี้มีองค์ประกอบของความ เป็นมิตรแท้ที่อยู่ด้วย แต่เป็นมิตรภาพที่ขาดดุลยภาพ (Lop-sided friendship) ในแง่ที่ว่าฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป เป็นการใช้ความสัมพันธ์สนมคุ้นเคยกับแสวงหาผลประโยชน์ จากกันหรือจากผู้อื่น (instrumental friendship) มากกว่าคำนึงถึงความเป็นมิตรแท้^{๑๒}

๑.๖.๒ สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ไว้ใน เรื่อง ความสัมพันธ์ของคน ในสังคม ความว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน ๒ คน ที่มีฐานะและฐานะไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่อยู่เหนือกว่าจะอยู่ในฐานะอุปถัมภ์ ฝ่ายที่อยู่ต่ำกว่าจะเป็นผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ ทั้งสองฝ่ายจะมีความผูกพันกันเป็นส่วนตัวและแสวงหา แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์ในความคุ้มครอง ส่วนผู้ที่รับอุปถัมภ์จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปความจงรักภักดี แรงงานและของกำนัล ความสัมพันธ์ระหว่าง “เจ้านาย - ลูกน้อง” ในแต่ละองค์กรอาจก่อให้เกิดมี กลุ่มจงรักภักดีหลายกลุ่มได้ หากว่าเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีผู้บริหารระดับสูง หรือ “เจ้านาย” หลายคน ความยุ่งยากในการบริหารงานก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะกลุ่มจงรักภักดีเหล่านี้จะ แข่งขันและอาจจะทำลายกันด้วยวิธีการที่รูปแบบผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมได้^{๑๓}

๑.๖.๓ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ไว้ใน เรื่อง มองอนาคต : บทวิเคราะห์ เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย ระบบอุปถัมภ์เป็นระบบความสัมพันธ์ของคน ๒ ฝ่าย ซึ่งไม่เท่าเทียมกันในหลายด้าน ต่างฝ่ายต่างมาแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการซึ่งกันและกัน เป็นการ

^{๑๒} สนิท สมักรการ, สังคมไทย, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๓๓), หน้า ๒๕-๒๖.

^{๑๓} สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, ความสัมพันธ์ของคนในสังคม : พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย, หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

แลกเปลี่ยนที่ไม่เหมือนกัน ผู้ใหญ่อาจให้สินค้ายแก่ผู้น้อย ในขณะที่ผู้น้อยให้บริการแก่ผู้ใหญ่หรือกลับกันแล้วแต่กรณี สรุปว่าระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย แล้วแต่ละกรณีสังคมไทยรู้จักใช้และประยุกต์ระบบอุปถัมภ์เพื่อประโยชน์ที่ต้องการนี้ หาใช่สิ่งที่ดิงามไม่ ถ้าพิจารณาในกรอบศีลธรรมในหลายกรณีอาจกลายเป็นการฉกฉวยประโยชน์ อภิสิทธิ์ และการสร้างความไม่เป็นธรรมในสังคม กระทบกระเทือนสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค อันเป็นค่านิยมที่สังคมไทยยอมรับ นับถือมากขึ้นในหลักประชาธิปไตย แต่ในเมื่อสังคมไทย โดยรากฐานมิใช่สังคมที่เชื่อว่า คนเกิดมาเสมอกัน หากแต่เป็นสังคมที่เชื่อกฎแห่งกรรม และมีการกำหนดช่วงชั้นทางสังคมไว้มาก ในแนวตั้งผู้ที่อยู่ในฐานะสูงถือว่าเป็นผู้มีบุญ ผู้อยู่เบื้องล่างถือว่าเป็นมีกรรม ตามความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม^{๑๔}

๑.๖.๔ เอกวิทย์ ฌ กลาง กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ไว้ใน เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน สี่ภูมิภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย ความว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนต่างระดับบารมีกัน คุณค่าของคนขึ้นอยู่กับระดับฐานันดรในสังคมและอำนาจวาสนาที่ “เบื่องบน” หรือ “หน่วยเหนือ” คือผู้อยู่สูงกว่าจะบันดาลให้ ที่มาของระบบอุปถัมภ์มาจากระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนที่อยู่ต่างระดับฐานันดรหรือระหว่าง “เจ้ากับข้า” “นายกับบ่าว” และ “หลวงกับราษฎร์” โดยนัยนี้วิถีชีวิตของคนเล็กคนน้อย ธรรมดาสามัญ ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมหลวง” ปริยายของ คนหลวง ทรัพย์หลวง งานหลวง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของหลวง ราษฎร์จะละเมิดมิได้ แต่ในขณะเดียวกัน ผลผลิตจากไร่นา แรงงานฝีมือ แม้แต่ชีวิตของราษฎร์และลูกเมีย ก็เป็นของหลวง ซึ่งสุดแต่บัญชาให้เป็นไป ด้วยระบบความสัมพันธ์ในแบบรวม^{๑๕}

๑.๖.๕ มินาวรรณ ยืนยงค์ กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ไว้ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อระบบอุปถัมภ์และระบอบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของพนักงานภาคพื้น บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” มีความว่า ระบบอุปถัมภ์ถือเป็นระบบที่แฝงตัวอยู่ในทุกระบบของสังคมไทย เริ่มตั้งแต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งในสมัยนั้นได้มีการจัดลำดับชั้นของบุคคลในสังคมลดหลั่นกันตามศักดิ์นาที่มีอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างไพร่กับนาย หรือข้าราชการผู้น้อยกับข้าราชการผู้ใหญ่

^{๑๔} นิธิ เอียวศรีวงศ์, มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

^{๑๕} เอกวิทย์ ฌ กลาง, ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย, โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๔๐.

และเจ้านาย มีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันตามฐานะและศักดิ์นา ระบบอุปถัมภ์ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยเรื่อยมา กระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ ที่มีการนำระบอบประชาธิปไตยซึ่งยึดหลักของความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความมีเสรีภาพเข้ามาเป็นหลักในการปกครองประเทศไทย^{๖๖}

๑.๕.๖ พงศ์พันธ์ จันทรวราทิพย์ กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ทางพระพุทธศาสนาไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของเศรษฐกิจที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” สรุปว่า เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลนั้นมีบทบาทสำคัญยิ่งในการอุปถัมภ์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน เช่น การถวายภัตตาหาร จีวร สิ่งของเครื่องใช้และยารักษาโรค ตลอดจนสร้างอารามถวายให้พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางวิสาขา มหาอุบาสิกา ยังได้ทำคุณประโยชน์แก่พระสงฆ์หลายประการ เช่น การแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงมีพระพุทธานุญาตพร ๘ ประการตามที่นางวิสาขาทูลขอพร คือ การถวายวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้าฝน) ถวายอาคันตุกภัต ถวายคัมภีร์ภัต ถวายคิลานภัต ถวายคิลานุปัฏฐากภัต ถวายคิลานเภสัช ถวายยาคุ และถวายอุทกสาฎก (ผ้าอาบน้าแก้กษุณี) ตลอดชีวิต^{๖๗}

๑.๕.๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึงความกตัญญูไว้ในหนังสือ “คนไทยกับป้า” สรุปว่า ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้องเป็นต้น นอกจากนั้น ต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งเหล่าอื่นอีก เช่น อาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต จึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ในส่วนจิตใจ มนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดาเป็นต้นให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้เจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติ มิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีแม้แต่สัตว์และพืชทั้งหลายด้วย^{๖๘}

^{๖๖}มีนารวรรณ ชื่นขงค์, “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อระบบอุปถัมภ์และระบอบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของพนักงานภาคพื้น บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖). หน้า ๑.

^{๖๗}พงศ์พันธ์ จันทรวราทิพย์, “บทบาทของเศรษฐกิจที่ปรากฏในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาตะวันออก, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔๓.

^{๖๘}พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), คนไทยกับป้า, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑. ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาบาลี และภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักไตรสิกขา ๓ อริยสัจ ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ อคติ ๔ หลักทศ ๖ สารานียธรรม ๖ นาคกรณธรรม ๑๐ ทศพิชราชธรรม ๑๐ อิทธิบาท ๔ พละ ๔ ฃรวาสธรรม ๔ สัมปรีชธรรม ๗ โลกपालธรรม ๒ และราชสังคหวัตถุ ๔

๒. รวบรวมข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบอุปถัมภ์ในส่วนราชการไทย และระบบคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๗.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งเนื้อหาและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

๑. แบบบันทึก (Record Form) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเทป เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้อัดข้อความจากเครื่องบันทึกเทปออกมา เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

๒. แบบสังเกต (Observation Form) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูล โดยวิธีการสังเกตการณ์โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่ให้ การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์อย่างเป็นทางการ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ออกสังเกตการณ์ตามประเด็นของงานวิจัย ขณะที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยสังเกตการณ์เรื่องอารมณ์ ความรู้สึก และความตั้งใจในการให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ

๓. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (The-depth Interview Form) ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบมาแล้ว และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ทำการวิจัยได้ทำการสอบถามข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางเชิงพุทธศาสนา

๑.๗.๓ วิธีการรวบรวมข้อมูล

โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการพูดคุยสนทนาพยายามที่จะตั้งประเด็นคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มุ่งศึกษาเกี่ยวข้องมากที่สุด เป็นการพูดคุยสนทนาได้กำหนดคำถามไว้ โดยตั้งประเด็นคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มุ่งศึกษาด้วยการเข้าไปติดตามอย่างต่อเนื่อง

๑. ศึกษาจากข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี และภาษาไทย ฎีกาต่าง ๆ และอรรถกถาทั้งหมด

๒. ศึกษาจากข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยศึกษาจากงานเขียนของนักวิชาการ ตลอดจนผู้รู้ทางพระพุทธศาสนา หนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. การสัมภาษณ์เจาะลึก (The-depth interview Form) ผู้บริหาร นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และด้านนักวิชาการอิสระ ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จำนวน ๓๔ รูป/คน ในการให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ที่มีคุณสมบัติตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคคลที่เต็มใจให้สัมภาษณ์ หรืออาจสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด โดยใช้โครงสร้างการสนทนาเป็น ๔ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของประชากร

- ชื่อ (นามสกุล)
- สถานภาพ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ระดับการศึกษาทางภาษาบาลี
- ตำแหน่งบริหาร

ส่วนที่ ๒ เพื่อศึกษาระบบอุปถัมภ์และปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย

ส่วนที่ ๓ เพื่อศึกษากระบวนการแก้ปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย

ส่วนที่ ๔ เพื่อศึกษากระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ในส่วนราชการไทย ด้วยพุทธบูรณาการ

สรุป อภิปรายผลการวิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาเรียบเรียงเพื่อ
อภิปรายผลการวิจัย เพื่อเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๗.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับหลักการระบบอุปถัมภ์ทางพระพุทธศาสนาที่
ปรากฏในพระไตรปิฎก ใช้วิธีวิเคราะห์แบบบรรยาย (Descriptive Analysis)

๒. วิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักการระบบอุปถัมภ์เชิงพุทธบูรณาการ
เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แยกตามสถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง
การบริหาร ใช้วิธีวิเคราะห์แบบค่าเฉลี่ยร้อยละและแบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทราบระบบอุปถัมภ์และปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย

๑.๘.๒ ทราบกระบวนการแก้ปัญหาจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในส่วนราชการไทย

๑.๘.๓ ทราบกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ในส่วนราชการไทย
ด้วยพุทธบูรณาการ